

Työssä maan tavalla

WREDE, SIRPA & CAMILLA NORDBERG (2010; toim.). *Vieraita työssä*. 285 s. Palmenia, Helsinki.

”Kyllähän tänne saa tulla, jos tulee töihin” on usein kuulu mielihäilyä maahanmuuttokeskustelussa. Kahden yhteiskuntatieteilijän, Sirpa Wreden ja Camilla Nordbergin toimittama kokoomateos työelämän etnistyvistä eriarvoisuudesta pohtii, mihin töihin ja millä ehtoilla kasvava maahanmuuttajaväestö toivotaan suomalaisilla työmarkkinoilla tervetulleeksi.

Teoksen pääpaino on työn sosiologiassa ja työelämän eriarvoisuutta tuottavien sosiaalisten, kulttuuristen ja institutionaalisten käytäntöjen tarkastelussa. Teos koostuu johdannon ja yhteenvedon lisäksi kymmenestä laadullisiin aineistoihin perustuvasta artikkelista. Artikkeleista seitsemän esittelee maahanmuuttajien ja yksi romanivähemmistön asettumista suomalaisille työmarkkinoille esimerkitapausten avulla. Ääneen pääsevät ehkä yleisimmin maahanmuuttajiin yhdistettävien ammattien edustajat, kuten rakennusmiehet, siivoojat, kebabyrityttäjät, IT-työläiset ja terveydenhuollon ammattilaiset. Kahdessa muussa artikkelissa työelämän kulttuurista muotoutumista tarkastellaan käsittelemällä monimuotoisuusjohtamista sekä analysoimalla maahanmuuttajien työelämäkäsityksiä koskevaa sanomalehtikirjoittelua.

Ovi suomalaisen työelämään ei aukea maahanmuuttajalle aivan helposti. Siitä kertovat jo maahanmuuttajien kantaväestöä korkeammat työttömyysluvut. Teoksen perusteella maahanmuuttajalla on mahdollisuus työllistyä Suomessa neljällä tavalla: olemalla huomattavasti parempi kuin suomalaiset työnhakijat, sijoittamalla työhön jota suomalaiset eivät halua tehdä, tekemällä työ huomattavasti suomalaista halvemmalla ja heikommin työehdoin, tai ryhtymällä yrittäjäksi.

Maahanmuuttajataustaisen työnhakijan arkea kuvaa kouriintuntuvasti Akhlaq Ahmadin osallistuvaan havainnointiin perustuva tutkimus, jossa tutkija itse asettui työnhakijan rooliin. Pakistanilaista alkuperää oleva tutkija haki 400 työpaikkaa lähettämällä työhakemuksia ja ottamalla työnantajiin yhteyttä puhelimitse. Sadoista haetuista paikoista hänelle tarjottiin vain muutamaa palkkaukseltaan, työsuhdeturvaltaan ja työoloiltaan huonoa työtä. Hylkäämisperusteet olivat usein epämääräisiä ja jopa mielivaltaisia, kuten käy ilmi Ahmadin ja työnantajien välisten puhelinkeskusteluiden lainauksista.

Ahmad kuvaa, miten maahanmuuttajataustaisen mahdollisuudet työpaikkaan huonevat olemattomiin hänen osaamisestaan ja työkokemuksestaan huolimatta, jos paikkaa hakee edes yksi tai kaksi suomalaista hakijaa. Tutkimusaineistonsa kautta Ahmad onnistuu tuomaan esille työmarkkinoiden sosiokulttuurisen ulottuvuuden, eli pelkistetysti työnantajien asenteiden merkityksen

suhteessa usein korostettuihin maahanmuuttajan puutteelliseen kielitaitoon ja muuhun osaamiseen. Ahmad muistuttaakin, etteivät maahanmuuttajien työllistymiseen tähtäävät toimenpiteet saavuta tavoitteitaan, jos niillä keskitytään vain maahanmuuttajien inhimillisen pääoman kehittämiseen. Tarvitaan toimia, joilla muretaan työnantajien mielikuva maahanmuuttajataustaisesta väerästä ja riskialttiina työllistettävänä.

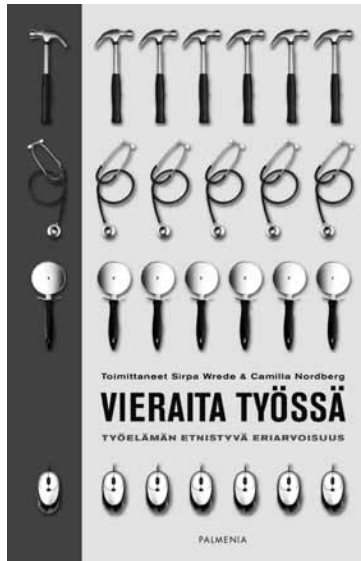
Teoksen esimerkitapausten perusteella maahanmuuttajat kokevat myös työhön päästyään painetta toimia virheettömästi ja suomalaista kantaväestöä ahkerammin ansaitakseen työyhteisön hyväksynnän. Muun muassa Suvi Nieminen kuvaa tätä ”todistamisen ja virheettömyyden taakkaa” maahanmuuttajasairaanhoidtajien kokemuksia käsittelevässä artikkelissaan. Mitä kaukaisempi maahanmuuttajan lähtömaa on kulttuurisesti ja maantieteellisesti, sitä todennäköisemmin maahanmuuttajan osaaminen ja työpanoksen laatu kyseenalaistetaan.

Maahanmuuttajiin työelämässä kohdistuvat suuret vaatimukset vaikuttavat laajemmin heidän elämäänsä. Olga Silfver nostaa korkeakoulutettujen osaajien työelämään kiinnittymistä käsittelevässä artikkelissaan esille osaajien kotoutumista ja urakehitystä heikentävän kierteen. Osaajat tekevät suomalaisia kollegoitaan enemmän ylittöitä osoittaakseen hyödyllisyytensä. Pitkien työpäivien vuoksi suomen kielen opiskelu kärsii, mikä vaikeuttaa työyhteisön yhdenvertaiseksi jäseneksi pääsyä. Tämä puolestaan vaikeuttaa aseman

vakiinnuttamista ja heikentää tulevaisuuden työllistymismahdollisuuksia etenkin projektiluontoisissa töissä. Rolle Alhon tarkastelemissa niin sanotuilla halpatyöaloilla, kuten rakennus-, siivous- ja ravintola-alalla, epävarmuus työn jatkumisesta pakottaa maahanmuuttajat haastattelujen mukaan joustamaan työehdoissa. Tämä lisää epävarmuutta ja siihen liittyvää henkistä kuormitusta entistään.

Teoksella on toimittajien mukaan kaksi keskeistä tavoitetta: tuoda maahanmuuttajien kokemukset osaksi työelämäntutkimusta sekä tutkia työympäristöä, johon muualta muuttavat Suomessa sijoittuvat. Laadullinen aineisto nostaa maahanmuuttajien oman äänen esille monissa kirjan artikkeleissa, mutta paikoitellen aineistosta johdettujen johtopäätösten ja niiden merkityksen pohdinnan olisi toivonut menevän hieman syvemmälle. Monet artikkeleista perustuvat varsin suppeisiin aineistoihin, ja niiden suurin arvo onkin ajatusten herättämisessä ja uusien näkökulmien esiintuomisessa. Tässä mielessä teos onnistuu tavoitteessaan tuoda työelämän epäkohtia näkyviksi maahanmuuton näkökulmasta, jotta ongelmakohtiin voitaisiin etsiä muun muassa poliittisia ratkaisuja.

Teoksen aihe on ajankohtainen ja tulee sellaisenaan myös pysymään tulevana vuosina. Kasvavan maahan-

muuttajaväestön sijoittuminen työmarkkinoille on tärkeä kysymys, joka vaikuttaa myös olennaisesti maantieteellisiin ilmiöihin, kuten alueelliseen erilaistumiseen. Palkkatyöllä ei ole merkitystä ainoastaan jokapäiväisen leivän lähteenä, vaan se määrittää nyky-yhteiskunnassa yhä keskeisemmin myös yhteisön jäsenyyttä. Työelämän hierarkiat vaikuttavat ihmisten sosiaaliseen asemaan, identiteettiin ja laaja-alaisesti koko elämään.

Teos korostaa nimensä mukaisesti maahanmuuttajien ja suomalaisen kantaväestön välille kulttuuristen käytäntöjen kautta rakentuvia eroja, joiden seurauksena maahanmuuttajat nähdään ”vieraina” ja vähempiarvoisina ”toisina”. Ääriesimerkki tällaisesta vieromisesta saatiin syyskuussa 2011, kun Salon omakotiyhdistyksen uutisoitiin lopettaneen talonmiehensä työsuhteen koeajan jälkeen, vaikka mies oli hoitanut työnsä hyvin. Syyksi kerrottiin, että osa asiakkaista ei halunnut talonmiehen pal-

veluja kuultuaan hänen olevan tummaihoisen maahanmuuttaja.

Kulttuurisen moninaisuuden yleistymisen tulee todennäköisesti lieventämään erilaisuuden kokemuksia tulevaisuudessa, mutta maahanmuuttajien näkeminen yksilönä vaati työyhteisöiltä myös aktiivista totuttelua ja halua avoimuuteen. Kuka pelkää mustaa miestä -peli on jo siirretty historiaan koulujen pihaleikeistä, miksei siis myös työelämän pelikentiltä? Hyvinvointivaltion tulevaisuutta rakennettaessa Suomella tuskin on varaa sulkea yhtä kansanosaa yhteisön ja sen keskeisten resurssien ulkopuolelle.

HANNA DHALMANN
*Geotieteiden ja maantieteen laitos,
Helsingin yliopisto*